

خردمندی بی نظیر معماران خور

خیز نواد- چه بخر دانه خشت خشت خانه هارا روی
م گذاشتند این معماران کهن. آن قدر آگاهانه ای
را را انجام دادند تا ساکنان این دیار حتی برای گپ و
وقت کوتاه هم در سایه باشند و تیغ آفتاب کویر نتواند
بهره اهالی را بخرشد و آرامش و آسایش ساکنان را
مخاطف افکند.

قلب کویر بناهایی بنیان نهاده اند که بعد از گذشت سال ها باید به خرد این معماران غبطه خورد و به پنهانیان شناساند این تاریخ معماری بومی روستایی ایران جنوب را.

مونه این معماری بومی کهن که قدمتی حدود ۶ قرن دارد روستای خور خوسف است و آن طور که ناظر برپروژه سازی و مرمت یافت با ارزش این روستا می گوید: «ما مردم روستاهایی که بافت با ارزش دارند معماری آن منطقه بر شرایط جغرافیایی همان منطقه است و این یعنی به طور کامل با بستر و موقعیتی که قرار گرفته دهها هنگ بوده و متناسب با اقلیم ایجاد شده اند.

روستای خور خوسف هم، چنین معماری دارد طوری که باید گفت به طور کامل در بستر خود نشسته و با محیط اقلیمی منطقه بسیار هماهنگ است.

با به گفته دکتر «محمد رضا اکرمی» ناظر پروژه بهافت رزش خو، بافت این روستا فشرده است به عنوان مثال کوچه های آن باریک است تا سایه انداز بیشتری داشته باشد آن هم به دلیل شدتی که نور آفتاب در این منطقه کویری دارد. همچنین خانه های خور حیاط ریزی دارد تا شرایط آب و هوای کویری این روستا تعدیل کند.

علاوه سلسله مراتب رفتن به خانه به طور کامل رعایت شده یعنی ورودی خیلی ظاهر و آشکار نیست و نوری که دارای عقب رفتگی است. همچنین در کنار عبور فضایی را برای فردی که مراجعه می کند ایجاد کرده اند تا زمانی که اهل خانه در را برای مهمان باز می کنند در سایه قرار گیرد.

تعاملات همسایگی

نتی در تعاملات همسایگی که در ورودی خانه وجود دارد سقف و پله ای که برای نشستن ایجاد شده سایه دارد و مکان مناسبی برای یک گفت و گوی مختصر است.

گفته او توجه به این نکات در معماری روستای خورشان می دهد معماران سازنده این بناها انسان های گاه و خردمندی بوده اند که از شرایط اقلیمی منطقه کاملی داشتند یعنی برای آسایش مردم و اهالی چهره را که درست بوده اجرا کرده اند.

ضو هیئت علمی دانشکده هنر دانشگاه تهران ادامه می دهد: ارتفاع خانه ها در روستای خور بلند نیست،

بعد از ورودی راهرو و دالان و سپس حیاط مرکزی، از حیاط به دیگر فضاهای خانه ارتباط برقرار می‌شود.

- دوايوان

ایوان هم در معماری خانه های خور به کار رفته است
طوری که دارای ایوان شمالی و جنوبی است یعنی همه
واحد های مسکونی خانه های زمستان نشین و تابستان
نشین دارد. این هم به این دلیل است که در گذشته
وسایل خنک کننده به شکل امروزی وجود نداشت

و معماران این موضوع را مورد توجه قرار می دادند تا اهالی خانه در آسایش باشند و زمستان در قسمت شمالی و آفتاب گیر و تابستان در قسمت جنوبی و پشت به آفتاب ساکن شوند.

حیات مرکزی خانه‌ها دارای باغچه و آب‌نماست تا هوای خانه را تعدیل کند. برای تهویه در قسمت تابستان نشین بادگیرهای یک طرفه‌ای تعبیه شده است و این نشان می‌دهد معماران آن زمان چقدر آگاهانه این کار را انجام داده‌اند.

- یک طرفه بودن بادگیرها

دلیل یک طرفه بودن بادگیرها در روستای خور هم به گفته او این است که دو نوع باد وجود دارد یکی باد مناسب و دیگر باد مزاحم یعنی بادی که از سمت جنوب بر می خاسته نامناسب و گرم و بادی که از سمت

شمال می وزیده خنک و مناسب بوده است بنابراین بادگیرهای این روستا به سمت شمال ساخته شده به این صورت که وقتی باد از شمال می وزد به داخل خانه منتقل می شود و آنجا را خنک می کند اما وقتی از جنوب می وزد چون منافذ بادگیرها به سمت شمال

هستند و با هر وسیله ای این کار را انجام می دهند در حالی که به موزون بودن و تناسب هم توجه ندارند اما در آن زمان به این موضوع توجه شده است.

این بافت در یک گودی واقع شده است یعنی اگر از کنار جاده عبور کنی روستا را نمی بینی، باید از جاده به سمت سرازیری حرکت کرده و پس از طی کردن هزار تا هزار و ۵۰۰ متر شاهد روستایی با بافت بسیار زیبایی آن باشی که این هم خود نکته دیگری است که از خردمندی مردم و اهالی این روستاست.

- پله‌هایی در کوچه

موضوع جالب توجه در بافت با ارزش روستای خور به گفته دکتر «اکرمی» این است که در کنار خانه‌های خور، کوچه‌ها را حوله‌هایی می‌بینید که به پشت‌پام ار دارد. امروز احوال است که این پله‌ها به چاه علت کوچه‌ها قرار دارد در حالی که می‌تواند نامنی ایجاد کند.

ایجاد این پله‌ها هم آن درم کوچه‌ها و داشتن به پشت‌پام حاکی از این است که مردم به یکدیگر اطمینان و اعتماد داشتند یعنی فرهنگ و اخلاق بسیار قوی و راه‌آهالی حاکم بوده که به حریم یکدیگر تجاوز نمی‌کردند.

اما چرا در کوجه؟ در گذشته اهالی هر سال یا هر چند سال یک بار سقف خانه‌ها را اکاهگل می‌کردند و برای رفتن به بالای بام از این پله‌ها استفاده می‌شده است. اینجا استفاده از پشت بام برای خواب مطرح نیست زیرا سقف خانه‌های خور گنبدی است که این خود نشان از خرد اهالی دارد که حتی برای حفاظت و نگهداری از خود نه‌ها هم به فکر چاره بودند. دیدن پله‌ها آن هم در کوجه‌ها خیلی قشنگ و خوشایند است.

دیگر این که همیشه در خانه‌ها باز بوده اما چون در آ
 دلان بوده حریمیت لازم برای ساکنان وجود داشته
 و کسی که از کوچه گذر می کرده به داخل خانه دید
 نداشته و حتی صدا از داخل خانه به بیرون شنیده نمی
 شد. به علاوه اگر فردی هم با اهالی خانه کار داشته با
 این که باز بوده به طور حتم صدای زده و بعد وارد
 می شده است.

این ارزش ها در تمام بافت های با ارزش روستایی دیده می شود که به ارزش و خردمندی آن ها بر می گردد و باید حفظ شود تا یادمانی باشد برای این که مردمی با خرد در این نقاط زندگی می کنند.

- معماری موزون

بالنده‌ای بوده‌ایم.
همچنین باید به جهانیان هم این ارزش‌ها شناسانده
شود زیرا این خردمندی بی‌ظیر است.

روز بازار

[illegible]